

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciščanska ul. 6/1. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko politično glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna številka 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vsak vrst je plačati po Din 250 od peti vrste. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Prvi odmevi.

(Odlomek pisma slov. učitelja iz starih provinc Italije.)

Da čujete glas učitelja, ki se je pod bičem proklete tendence najnemoralnejšega sistema moral odpovedati vsemu, kar tvori resničnega učitelja — poslanca vzvišenih smotrov:

»Nisem še okrevaj od udarca — piše tovariš — ki me je zadel tako hudo. Prepričan pa sem tudi, da se ne izlečim, dokler se ne rešim tega ozračja. Zakaj so nas pravzaprav pošiljali semkaj? Se primernejše in umestnejše bi bilo vprašanje nas samih: Po kaj smo mi prišli semkaj? Govorim na splošno, ker mislim, oziroma sem gotov, da je položaj vseh slovenskih tovarišev (ic) enak mojemu. Morda pa so naši oblastniki spoznali svojo zmoto in so nas hoteli narestiti sebi enakovrednim. Prevarje!

Tudi tukaj so se nas prestrašili — vsaj z mano je tako — in pravijo, da nimam prave skušnje iz italijanske. Nadzornik je po moji ravnanju zahteval od mene pismo izjavo, da res nimam predpisane skušnje. Dal sem mu jo, nakaž jo je predložil šolskemu skrbniku.

Tu nismo več kruhoborci, pač pa navadni berači od katerih se zahteva pasjo vdanost napram gospodarju, ki jim deli suhe skorje kruha in brec po vrhu. Sicer se tukaj ne pozna toliko razlike v narodnosti, ker tukajšnji prebivalci resnično ne vedo, da obstojajo Slovenci. Nazivajo nas na splošno s »Tedeschi«. Sicer imajo sami s seboj dovolj opravka. Zadnja konferenca pri ravnanju se je končala z velikim krikom in prepričkom. Veliko nas je na tukajšnji šoli. Večino imajo ženske. Povsod pa ista glupost. Hlapčevstvo z ene in režimski pritisk z druge strani. Potem, ko sem svojim tukajšnjim tovarišem obrazložil svoj položaj, so mi svetovali razne poklonitve pri padežih in pri različnih tajnikih v svrhu sanacije mojega položaja (!). Čudili so se mi, ker nisem poslušal njih »pametnih« nasvetov. Oni namreč ne morejo razumeti, da bi mogla biti še kakakoli druga vera do bra razen fašistične. Ne vem, če ima kakšna poročila od drugih stanovskih pregančev, a gotov sem, da ni med nami razlike. Povsod isti položaj, isto trpljenje kot moje. Nakazali mi niso ne plače, ne odškodnine za premostitev. Duševno raztrgan, lačen in kmalu tudi na zunaj raztrgan — pa naj živim. Bojim se misliti na ženo in troje otrok, ki žive, kot Ti znano doma.

Skoda vsakega dneva, ki ga tu brezplodno prebijem. Brezplodno, ker kako naj v takem položaju učim! Sicer pa, če bi bili dani vsi predpogoji, o kakem pouku, še manj o vzgoji ne more biti tu govora. Karakteriziram našo šolo, ki je v trgu s čez 10.000 prebivalci, le z eno besedo: razsulo.

Kako umestno je tovarišev vprašanje: Čemu smo prišli semkaj? In tako vprašujejo vsi utopljeni, vsi slovenski učitelji, pregnanci, tako trpe vsi. Kaj res sta razum in srce oglušela, da gremo tako brezbržno mimo te postaje?

LISTEK.

Stoletnica rojstva Andreja Praprotnika.

To bil je mož! (Shakespeare.)

Ko se ob stoletnici njegovega rojstva spominjamo moža, ki je položil poleg Ant. Martina Slomška najmočnejše temelje slo-

Nova disciplinska uredba za učiteljstvo.

Uvažujoč pritožbe učiteljstva je ministar g. Perić razveljavil uredbu o učiteljskih disciplinskih sodiščih z dne 15. aprila 1927, in sicer začasno, dokler se ne izvrši »definitivna« podrobna in korenita sprememba te uredbe.

Upravičeno smo torej lahko pričakovali, da bo revidirana uredba, ki jo je izdal prosvetni minister g. Kumandur z dne 3. oktobra, ugodila vsem našim utemeljenim zahtevam. Kdor pa je uredbu tudi le količikaj kritično čital, si je moral biti takoj na jasem da ne more biti z njo predmetno vprašanje definitivno rešeno. Revizija je tako v stvarnem kot pravnotehničnem oziru polovičarska.

Naše zahteve po modernem disciplinskem postopku so le delno upoštevane in uredba je v važnih točkah nejasno stilizirana, kakor običajno vse uredbe iz naše centralne, tako da se brez avtoritativnega komentarja ne bo mogla v celoti jasno izvajati. Vse dosedanje izkušnje še niso naše centralne uprave v tem pogledu izmodrile in izučile, da bi vsaj k formalno-tehničnemu delu pritegnila izkušene upravne strokovnjake in dobre juriste. Dvomimo, da bi se Glavnemu Prosvetnemu Svetu pri sedanjih njegovih sestavi v takih zadevah lahko prepuštila zadnja beseda.

Nas zanima kajpak v prvi vrsti vsebinska stran navedbe. Dotakniti se hočemo in najvažnejših členov.

Čl. 5. Pozdravljati moramo brez pridržka (glej čl. 5.), da bo v bodoče predsedoval oblastnemu kot prvostopnemu sodišču neodvisen sodnik. To je ena izmed prvih in samoposebi umevnih zahtev modernega disciplinskega postopka in prav bi bilo, da se to načelo uveljavi tudi pri vrhovnem disciplinskem sodišču, kateremu bo zanaprej predsedoval predsednik Glavnega Prosvetnega Sveta in ne več uradnik ministrstva prosvete.

Izključeno pa je, da bi se mogli sprijazniti z načinom kako se je rešilo vprašanje zastopstva učiteljstva v disciplinskih sodiščih. V tem pogledu ni prinesla revizija glede oblastnih disciplinskih sodišč nobene druge spremembe, kot da je s posebno določbo v čl. 5. vzela učiteljcem pasivno volilno pravico v oblastno in vrhovno disciplinsko sodišče. To mora izzvati najgloblje ogorčenje vsega demokratično in stanovsko čutečega učiteljstva.

Kakor smo informirani, je prosvetna oblast v Ljubljani predlagala za učitelje tudi pasivno volilno pravico tako, da bi bila za učitelje sodnik učiteljica.

Čl. 6. Zastopnike učiteljstva v vrhovno disciplinsko sodišče zanaprej ne bo volila več beogradska učiteljska skupščina, ampak učiteljstvo cele države.

Čl. 5. in 6. Ves način volitev naših stanovskih drugov v disciplinska sodišča je stvarno zgrešen in formalno skrajno neroden, določbe v tem pogledu pa nejasne. — Učiteljstvo vsakega sreza voli po dva stanovska člana, ki pa morata bivati na sedežu

oblasti. Iz celotnega čl. 5. bi se dalo sklepati — na tem stališču stoji tudi naša prosvetna oblast — da morata biti izvoljena tolikokrat po dva kandidata, kolikor je srezov v oblasti — v ljubljanski oblasti torej 22, v mariborski 24 kandidatov. Tako tolačenje predpostavlja neko avtoriteto, ki učiteljstvu priporoča, kako naj voli, ker bi inace gotovo ne bilo izvoljeno tako število kandidatov. Posamezen volilec torej ne more svobodno voliti onega tovariša, ki mu najbolj zaupa. Pri takem številu kandidatov je tudi nemogoče, da bi bile izvoljene samo take osebnosti, ki imajo polno kvalifikacijo za odgovorno nalogo. Zaman se vprašujemo, čemu je treba tako velikega aparata. Izmed »izvoljenih« stanovskih članov imenuje minister polovico za sodnike. V stvari pomeni to, da ima učiteljstvo samo pravico predlaganja, kajti, kjer se voli, tam ni več imenovanja. Zaman iščemo notranji smisel te omejitve naših pravic.

Po čl. 5. volijo zanaprej učitelji meščanskih šol sami iz svojih vrst svoje zastopnike v disciplinsko sodišče, kar je pravilno, kakih posebnih določb zanje pa glede volitev v oblastno disciplinsko sodišče in njegove sestave ni.

Vse vprašanje volitev in zastopstva v disciplinskih sodiščih bi se dalo kaj enostavno rešiti po načinu, na pr. kakor smo svojčas volili svoje zastopnike v višji šolski svet. Popolnoma bi zadostovalo, ako bi volili vsi učitelji (ice) v oblasti 2 zastopnika in 2 namestnika in bi bila izvoljena ona, ki sta prejela največ glasov. Primerno bi bilo, da tudi veroučitelji — zaradi svojega posebnega položaja in podreditve cerkveni oblasti — volijo svojega zastopnika. Potrebno je pa tudi določilo, da se žreba, če že ostane žreb, iz vrst dotične skupine.

Čl. 6. Enako neredno so tudi volitve naših stanovskih članov v vrhovno disciplinsko sodišče. Vsak učitelj voli po 2 redna člana in 2 namestnika, ki morajo bivati v Beogradu ali Zemunu. Izvoljenih mora biti 20 kandidatov, od katerih jih minister prosvete polovico potrdi. Prva dva z največjim številom glasov sta stalna člana, ostali so namestniki. Mnenja smo, da bi se tudi tu dala zadeva enostavneje urediti.

Čl. 13. določa enako kakor prejšnji čl. 14., da preiskujejo disciplinsko kazniva dejanja v zadevah šolskega značaja prosvetni organi, v vseh drugih zadevah pa upravni organi. Člen je tolačiščiti po vsej priliki tako, da vrši preiskavo v prvem slučaju sreski ali oblastni šolski nadzornik, v drugem pa sreski poglavar ali kak drug politični uradnik. Ne uvidevamo, zakaj ne bi preiskave vodili v vsakem slučaju prosvetni organi, kakor je bilo doslej običajno. Nimamo radi nepotrebnega posla s političnimi uradniki.

Čl. 2. in 14. Kazni za disciplinske prestopke (glej čl. 2. in 14.) nalaga starejšina. Kazni so sledeče: 1. usten opomin, 2. pisni opomin, 3. denarna kazen največ do 10% mesečne osnovne in položajne plače.

venske Matice, a odbornik je ostal tu do svoje smrti. Postal je tudi član deželne šolskega sveta, v katerem je ostal polnih 25 let in pa član izpraševalne komisije za obče ljudske in meščanske šole. Poleg vsega tega dela pa je vedno našel zadosti časa, da se je uveljavljal kot pesnik, pedagoški in mladinski pisatelj in urednik.

Kot pisatelj se je začel javno uveljavljati leta 1848. v »Vedežu«, ki ga je istega leta ustanovil jezikoslovec Iv. Navratil. Njegovi prvi spisi v »Vedežu« so bile kratke povesti in basni, kot: »Čuden strah«, »Mlada in stara veverica«, »Lagati nee«, »Brat in sestra« itd.

Pozneje je pisal tudi v »Slovenijo«, »Drobtinice«, »Slovensko Bčelo«, »Šolskega prijatelja«, »Glasnik slovenskega slovstva« in v »Novice«. Vseh njegovih spisov v navedenih časopisih je nemogoče navesti, ker je njihovo število preveliko.

Kot prvi mladinski pisatelj je začel izdajati knjižnico »Darek pridni mladosti«, podelil Andrej Praprotnik. Prvi zvezek je izšel leta 1861., drugi leta 1863., a tretji leta 1864. O tej knjižnici pišejo takratne »Novice« sledeče: Zagotovljena nam je zdaj, kakor vidimo knjižnica za našo mladost ali kakor Nemeček pravi »Jugendbibliothek«, kakršne dozdaj nismo imeli... Nadalje je zbral in izdal »Svete pesmi za šolsko mladost« leta 1864. in pa molitvenik »Marija naša pomočnica« leta 1866. V letih 1866. do 1868. je izdal tudi koledar »Palček«, ki je vseboval poleg koledarskega dela tudi precej poučnega in kratkočasnega čtiva.

ZVONČEK

1. in 2. številka sta izšli!

Tovariši-ce! Opozorite starše in otroke, da javijo upravi naročbo!

Denarno kazen v obliki odtegljajev od plače v splošnem odklanjamo kot neprimeren z ozirom na namen kazni, zlasti pa se nam upira misel, da bi tako kazen nalagal starejšina.

Pogrešamo določbo, ki bi disciplinirancu zajamčila pravico pritožbe zoper kazni za disciplinske prestopke. Smiselno bi se dala ta pravica pač izvajati iz zadevnih členov uradniškega zakona, ki veljajo za disciplinske prestopke, vendar je potrebno, da se ta pravica, kakor v slučaju kazni, ki jih izreče disciplinsko sodišče radi disciplinskih pregreškov, izrečno ugotovi v naredbi.

Kazenska premostitev, ki je prej — pač le pomotoma — bila navedena med kaznimi za disciplinske prestopke — je sedaj navedena kot tretja med kaznimi za disciplinske pregreške, ki jih vodi disciplinsko sodišče. Premestitev se lahko izvrši s pravico do povračila selitvenih stroškov ali brez nje. S to kaznijo se smejo kaznovati tudi učitelji (ice), ki imajo zaporedoma dve slabi oceni iz letnega službovanja.

Ustavitev napredovanja v višjo stopnjo plače je samoposebi že težka kazen, zato naj bi bila navedena kot posebna kazen in naj bi odpadla kot posledica prvih dveh vstetih kazni, izrečenih po disciplinskih sodiščih, t. j. ukor in zmanjšba plače. Glede zmanjšbe plače smo že povedali svoje mnenje.

Čl. 18. Znatno so omiljene (čl. 18.) posledice obsodbe po kazenskem zakonu pred rednim sodiščem. Odpusta iz državne službe ta člen sploh ne predvideva.

Iz navedenega je dovolj jasno, da je naša pot do popolnoma modernega disciplinskega postopka tudi po reviziji prvotne uredbe o učiteljskih disciplinskih sodiščih še dokaj dolga in naša borba še ni končana. Zlasti ne moremo molčati k zapostavljenju naših tovarišic, ki se jim jemlje z že omejeno famozno določbo možnost, da bi bile izvoljene v disciplinsko sodišče. Kakor v zasmeh vsem demokratičnim načelom. Pravijo, da se utemeljuje ta določba z dejstvom, da sodna praksa nikjer ne pozna ženskih sodnikov. Toda, ali ni to tesnosrčno stališče! Kateri zakon brani ministru, da se ne bi postavil na modernejše, demokratičnejše, pravičnejše stališče! Naj bo ta udarec našim tovarišicam resen memento, da ne stojijo ob strani ampak tudi same nastopajo za svoje pravice in nas in organizacijo podprejo v borbi za naše skupne cilje in zahteve.

Največjo zaslugo za šolstvo in izobrazbo slovenskega naroda pa si je pridobil Praprotnik z izdajanjem slovenskih šolskih in poučnih knjig. Že leta 1852. je izdal »Spisje za slovensko mladino«, ki je kmalu postalo eno izmed najbolj priljubljenih slovenskih knjig takratne dobe in je tudi doživelo več izdaj. Sestavil je »Slovenski abecednik za prvi razred ljudskih šol« leta 1868. in »Slovensko-nemški abecednik« leta 1869. Sestavil je tudi »Stenske table«, a istega leta kot »Slovensko-nemški abecednik« je izšla njegova »Slovenska slovnica za pervence«. Leta 1858. je izdal »Koledar slovenski«. Leta 1876. je založila »Slovenska Matica« njegovo knjigo »Dr. Lovro Toman«, a Mohorjeva družba je založila njegov »Slovenski spisovnik«. Še nadaljnje njegove knjige so »Abecednik za slovenske ljudske šole«, »Prvo nemško berilo za slovenske ljudske šole«, »Prvo in drugo berilo za slovenske ljudske šole« in »Učiteljski koledar za leto 1871.« itd.

Ob 25-letnici njegovega službovanja mu je poklonil narodni učitelj pesmico, ki je izšla v »Učiteljskem Tovarišu« 1. marca leta 1883. in ki v njej pravi:

Ko tvojih strun poslušal petje milo,
Sloven se njega nežnosti je čudil
Navdušen si mladini v prid se trudil
In tvoje delo sad je lep rodilo.

Da je bil sad njegovega truda res lep, je razvidno iz velikega števila knjig, ki jih je spisal, a ne smemo pozabiti pri tem nešteti člankov, ki jih je pisal v vse tedanje slovenske liste.